

ZARZĄDZENIE NR 40
Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku
z dnia 21 października 2020 roku

**w sprawie procedury obserwacji przyrodniczych oraz analizy wpływu zabiegów
gospodarczych na różnorodność biologiczną w lasach**

znak: ZP.720.31.2020

Na podstawie art. 34 pkt 2c i 3 ustawy z dnia 28 września 1991 roku o lasach (Dz. U. z 2020 r. poz. 1463, ze zm.) w związku § 17 Statutu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, stanowiącego załącznik do zarządzenia Nr 50 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 18 maja 1994 r. w sprawie nadania Statutu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe zarządzam, co następuje:

§ 1

1. Wprowadzam do stosowania we wszystkich nadleśnictwach położonych w granicach administracyjnych Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku procedurę obserwacji przyrodniczych oraz analizy wpływu zabiegów gospodarczych na różnorodność biologiczną w lasach.
2. Szczegółowy opis procedury wraz z obowiązującymi wzorami formularzy stanowi załącznik do zarządzenia.

§ 2

Traci moc zarządzenie nr 16 Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku z dnia 29 kwietnia 2014 roku w sprawie procedury monitoringu przyrodniczego oraz oceny wpływu zabiegów gospodarczych na różnorodność biologiczną w lasach.

§ 3

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem 1 listopada 2020 roku.

DYREKTOR
Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych
w Białymstoku

mgr inż. Andrzej Józef Nowak

Załącznik:
Procedura obserwacji przyrodniczych
oraz analizy wpływu zabiegów gospodarczych
na różnorodność biologiczną w lasach.

PROCEDURA OBSERWACJI PRZYRODNICZYCH ORAZ ANALIZY WPŁYWU ZABIEGÓW GOSPODARCZYCH NA RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNĄ W LASACH

Stosownie do zapisów rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 18.12.2017 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2408), Instrukcji Ochrony Lasu (IOL), Zasad Hodowli Lasu (ZHL) oraz biorąc pod uwagę uwarunkowania Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku niniejszym wprowadza się procedurę obserwacji przyrodniczych oraz analizy wpływu zabiegów gospodarczych na różnorodność biologiczną w lasach.

Monitorowanie środowiska przyrodniczego, szczególnie obiektów objętych różnymi formami ochrony przyrody jest częścią prowadzonej gospodarki leśnej. Na podstawie prowadzonych obserwacji uzupełnia się bazę danych o cennych obiektach przyrodniczych – obowiązek taki wynika z Instrukcji Ochrony Lasu. Pozwala to na coraz lepsze rozpoznanie zasobów przyrodniczych danego nadleśnictwa. Bazując na zgromadzonych informacjach o środowisku przyrodniczym analizuje się wpływ planowanych zabiegów na różnorodność biologiczną lasów. Przy wykorzystaniu przedmiotowych danych można prowadzić racjonalną gospodarkę leśną planując zabiegi gospodarcze w sposób niezagrażający zachowaniu bogactwa przyrodniczego lasów.

Wszelkie działania gospodarcze w cennych przyrodniczo obiektach wykonuje się na podstawie obowiązujących przepisów z zakresu ochrony przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem ustawy o ochronie przyrody, rozporządzeń wykonawczych z zakresu ochrony przyrody, planów ochrony, zadań ochronnych, planów zadań ochronnych, zarządzeń i decyzji administracyjnych wydawanych przez organy ochrony przyrody, Planów Urządzania Lasu wraz z ich integralnymi częściami - Programami Ochrony Przyrody oraz innych dokumentów dotyczących ochrony bioróżnorodności w lasach.

I. OBSERWACJE PRZYRODNICZE

1. Karta Informacji Przyrodniczej (KIP) jest podstawowym dokumentem służącym do składania wszelkich informacji o cennych obiektach przyrodniczych, sporządzanym przez leśniczego, przy udziale pracownika biura nadleśnictwa. KIP stanowi notatkę w rozumieniu Instrukcji Ochrony Lasu (IOL). Jest ona integralną częścią kroniki Programu ochrony przyrody nadleśnictwa. KIP sporządza się według wzoru formularza nr 1.
2. W przypadku obserwacji prowadzonych wspólnie z innymi instytucjami, przy wykorzystaniu innego rodzaju formularza do zbierania informacji, jest on traktowany jako KIP (nie ma potrzeby przepisywania danych na wzór formularza nr 1).
3. KIP sporządza się na okoliczność:
 - 1) prowadzenia obserwacji przyrodniczych dotyczących ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów - informacje w formie KIP przekazywane są do biura nadleśnictwa na bieżąco, jednak nie rzadziej niż raz w roku, w terminie do 30 września, zgodnie z IOL;
 - 2) monitorowania stref ochrony - informacja o zasiedleniu gniazda w każdej strefie lub stanie plechy jest sporządzana co najmniej raz w roku, zgodnie z zapisami IOL. Zaleca się złożenie ww. informacji niezwłocznie, po przeprowadzeniu lustracji terenowej;
 - 3) monitorowania rezerwatów przyrody - informacja o stanie każdego obiektu jest sporządzana co najmniej raz w roku, zgodnie z zapisami IOL, w terminie do 30 września;
 - 4) monitorowania pomników przyrody - informacja o stanie każdego pomnika jest sporządzana co najmniej raz w roku, zgodnie z zapisami IOL, w terminie do 30 września.
4. KIP sporządzana jest m.in. w przypadku:

- stwierdzenia nowych stanowisk gatunków chronionych zwierząt, roślin i grzybów, w szczególności tych z załącznika II i IV Dyrektywy Siedliskowej oraz rzadkich ptaków;
 - stwierdzenia nowych chronionych obiektów przyrodniczych;
 - obserwacji dotyczących przemieszczających się rzadkich zwierząt (np. ryś, żubr, itp.);
 - zjawisk przyrodniczych (w tym: w rezerwach przyrody, strefach ochrony i innych obszarach chronionych);
 - obserwacji dotyczących stanu zachowania oraz zagrożeń w obiektach chronionych (np. zachowanie celu ochrony rezerwatu przyrody, zanik stanowisk gatunków chronionych, zagrożenia ze strony czynników biotycznych i abiotycznych, zaśmiecenie, oznakowanie obiektów chronionych, itp.).
5. KIP składana jest przez leśniczego do biura nadleśnictwa. Jest ona weryfikowana przez osobę zajmującą się ochroną przyrody w nadleśnictwie oraz inżyniera nadzoru lub zastępcę nadleśniczego (zgodnie z ustalonym w nadleśnictwie obiegiem dokumentów). W zależności od zawartych informacji nadawany jest dalszy bieg sprawie. Dane z Karty gromadzone są w zależności od rodzaju zawartej informacji w:
- 1) bazie SILP oraz na LMN:

- nowe stanowiska rzadkich, chronionych gatunków roślin, grzybów i zwierząt, których lokalizacja możliwa jest do przypisania do konkretnego wydzielenia (np. nory, gniazda ptaków, stanowiska owadów saproksylicznych, itp.). KIP, w takim przypadku, jest dokumentem źródłowym korekty opisu taksacyjnego, gdzie w zakładce „osobliwości przyrodnicze” zapisywane są odpowiednie informacje. Stanowisko to powinno być bez zbędnej zwłoki wykazane w SILP poprzez korektę opisu taksacyjnego oraz umieszczenie lokalizacji w dedykowanej warstwie LMN. W ten sam sposób postępuje się w przypadku stwierdzenia zaniknięcia wcześniej znanego stanowiska gatunku chronionego;
- nie wprowadza się do bazy SILP gatunków chronionych występujących często i masowo w danym leśnictwie. Dla nich należy stworzyć (oddzielnie dla każdego leśnictwa) wykaz gatunków częstych, bardzo częstych i masowo występujących. Wykaz ten sporządzany jest na podstawie jednorazowej informacji od leśniczego (na KIP), zweryfikowanej przez osobę zajmującą się ochroną przyrody oraz inżyniera nadzoru. Następnie zatwierdzany jest przez nadleśniczego. Wykaz powinien zawierać informacje dotyczące zasięgu ich występowania na terenie danego leśnictwa oraz uzasadnienie pozwalające na stwierdzenie, że podczas prowadzonych zabiegów gospodarczych uszkodzenie pojedynczych osobników czy płatów wskazanych gatunków nie wpłynie negatywnie na ich populacje w danym leśnictwie. Jednocześnie powinno się podkreślić, że podczas zabiegów gospodarczych należy dołożyć wszelkich starań w celu zminimalizowania ich uszkodzeń. Przedmiotowy wykaz załączany jest do kroniki Programu ochrony przyrody w nadleśnictwie. Kopia przekazywana jest leśniczemu. Przedmiotowy wykaz jest aktualizowany w każdym leśnictwie w zależności od potrzeb, obowiązkowo po zatwierdzeniu nowego PUL. Przy kolejnej rewizji PUL zaleca się sporządzenie przedmiotowego wykazu gatunków w POP;
- w bazie SILP, do opisu taksacyjnego wydzieleni, wprowadza się zainwentaryzowane siedliska przyrodnicze, zgodnie z obowiązującymi Planami zadań ochronnych (PZO), a w przypadku ich braku zgodnie z najbardziej aktualnymi inwentaryzacjami;
- raz w roku, po aktualizacji bazy SILP leśniczowie otrzymują aktualną listę rzadkich gatunków chronionych oraz wykaz zainwentaryzowanych siedlisk przyrodniczych wraz z ich lokalizacją;

2) kronice obiektów chronionych:

- w formie elektronicznej prowadzi się Kronikę obiektu chronionego, oddzielną dla każdego rezerwatu przyrody i każdej strefy ochrony ptaków i porostów (zgodnie ze wzorami formularzy nr 2 i 3). W kronikach zapisuje się zgłaszane przez leśniczych (w formie KIP) obserwacje dotyczące danego obiektu oraz wszelkie inne ważne informacje będące w posiadaniu nadleśnictwa. Kronika w nagłówku zawiera

podstawowe informacje o obiekcie, takie jak: akt prawny utworzenia, datę powołania, powierzchnię, dokładną lokalizację (nr oddziałów), rodzaj ochrony. Szczegółowe dane zawarte w kronice przedstawiono na formularzu nr 2 (kronika rezerwatu) oraz formularzu nr 3 (kronika strefy ochronnej). Przedmiotowe dokumenty stanowią integralną część kroniki Programu ochrony przyrody nadleśnictwa;

- informacje dotyczące rezerwatów, to przede wszystkim wszelkie zdarzenia w obiekcie wywołane przez czynniki abiotyczne i biotyczne (szczególnie korniki), konieczność usunięcia drzew zagrażających bezpieczeństwu, konieczność wykonania zabiegów ochronnych i wszelkie zaobserwowane zmiany warunków przyrodniczych oraz zjawiska wpływające na cel ochronny obiektu. W przypadku zgłoszenia przez leśniczego realnego zagrożenia w rezerwacie przyrody (np. nadmierny rozwój szkodników pierwotnych czy wtórnych), na podstawie KIP nadleśnictwo o tym fakcie informuje właściwy RDOŚ;
- informacje dotyczące stref ochrony ptaków oraz porostów, to przede wszystkim dane na temat stanu zasiedlenia gniazda, stanu drzewa z plechą, stanu sanitarnego lasu w strefie. Informacja o zasiedleniu gniazda w strefie musi być podana przynajmniej raz w roku. Informacja taka musi być pozyskana z zachowaniem szczególnej ostrożności, aby nie płoszyć ptaków na gnieździe. Wskazana jest w tej kwestii współpraca z miejscowymi ornitologami. W strefach porostów należy co najmniej raz w roku podać informację o stanie plech lub drzew, na których znajdują się chronione porosty. W przypadku stwierdzenia zagrożenia stanu sanitarnego w strefie ochrony, nadleśnictwo występuje do właściwego RDOŚ z wnioskiem o usunięcie drzew zasiedlonych;

3) wykazie pomników przyrody:

- nadleśnictwo prowadzi wykaz pomników przyrody występujących na gruntach nadleśnictwa w formie tabelarycznej, zgodnie ze wzorem formularza nr 4. Informację z lustracji, opisującej stan każdego pomnika przyrody w formie KIP lub w formie tabelarycznej (zgodnie ze wzorem formularza nr 4) przekazuje się do biura nadleśnictwa. Ostateczny sposób przekazywania informacji ustala nadleśnictwo. Podczas lustracji rejestruje się wszelkie zmiany w obrębie pomnika przyrody (np. odłamanie konaru, wywrócenie się drzewa, pogarszanie się stanu zdrowotnego, potrzeba przeprowadzenia zabiegów ochronnych, oznakowanie, itp.). W tabeli muszą znaleźć się następujące dane: numer pomnika (zgodnie z ewidencją pomników przyrody), lokalizacja pomnika (adres leśny według aktualnego PUL), gatunek, orientacyjny wiek, stan zdrowotny, uwagi, data obserwacji. W przypadku pogorszenia się stanu zdrowotnego drzew pomnikowych, nieoznakowania tablicami urzędowymi czy stwierdzenia innych zagrożeń, należy poinformować właściwy organ ochrony przyrody.

4) wykazie pozostałych obserwacji przyrodniczych:

- wykaz służy do ewidencji zdarzeń i obserwacji, które nie podlegają działaniom opisanym w ww. punktach 1-3. Są to obserwacje rzadkich zwierząt (np. ślady lub obserwacja rysia, wilka, rzadkich ptaków, itp.). Taka ewidencja pozwoli w łatwy sposób zbierać informacje o gatunkach chronionych i zjawiskach przyrodniczych, których nie można przypisać do konkretnego wydzielenia, a które wnoszą istotny wkład w rozpoznanie wartości przyrodniczych nadleśnictwa.
6. Powyższy sposób gromadzenia informacji w formie Kroniki rezerwatów przyrody i stref ochrony, wykazu pomników przyrody oraz ewidencji pozostałych obserwacji przyrodniczych jest prowadzona w nadleśnictwie w formie elektronicznej.
 7. Po corocznej aktualizacji bazy SILP każdy leśniczy otrzymuje z nadleśnictwa listę zaewidencjonowanych rzadkich, chronionych gatunków w jego leśnictwie oraz kopię danych dotyczących cennych obiektów przyrodniczych.
 8. W celu zapewnienia możliwości niezwłocznego reagowania na informacje dotyczące przypadków nieumyślnego niszczenia stanowisk lęgowych w wyniku prowadzonych prac gospodarczych (przekazywanych od osób spoza PGL LP), na terenie każdego nadleśnictwa kierownik jednostki wyznacza numer telefonu służący zgłaszaniu ww.

przypadków, np. Komendanta Straży leśnej. O każdej sytuacji nieumyślnego zniszczenia lub uszkodzenia gniazda należy niezwłocznie poinformować rzecznika prasowego RDLP w Białymstoku.

9. W sytuacji pojawienia się w przestrzeni publicznej informacji o przypadkach zniszczenia przez leśników stanowisk gatunków chronionych (w tym np. o ścięciu drzew z pisklętami, dziuplami, gniazdami), należy niezwłocznie reagować poprzez ich weryfikację oraz przedstawienie stosownych wyjaśnień dotyczących okoliczności zdarzenia, podjętych działań zapobiegawczych oraz minimalizujących ich negatywne skutki. Wyjaśnienia oraz sprostowania należy zamieszczać na stronach internetowych nadleśnictw, RDLP oraz w serwisach społecznościowych (przede wszystkim tam gdzie informacja pojawiła się pierwotnie).
10. W celu uniknięcia zdarzeń związanych z nieumyślnym niszczeniem stanowisk gatunków chronionych poleca się:
 - 1) wyznaczenie, spośród pracowników każdego nadleśnictwa, osoby której zadaniem będzie doradztwo w przypadku nieumyślnego zniszczenia gatunku chronionego (w szczególności stanowiska lęgowego) wskutek prowadzenia prac gospodarczych (powinna się wyróżniać zainteresowaniami i ponadprzeciętną wiedzą przyrodniczą);
 - 2) przeprowadzanie cyklicznych szkoleń w zakresie ochrony przyrody (z udziałem specjalistów z danej dziedziny), w zależności od potrzeb w danym nadleśnictwie, dedykowanych kadrze terenowej oraz kierownictwu (w szczególności inżynierom nadzoru i leśniczym);
 - 3) stworzenie stanowiska głównie ds. ochrony przyrody (mogącego wesprzeć działania leśniczych w omawianym zakresie, przeprowadzającego wewnętrzne szkolenia z zakresu ochrony przyrody), w szczególności w nadleśnictwach o wysokich walorach przyrodniczych;
 - 4) współdziałanie z instytucjami naukowymi oraz organizacjami pozarządowymi wykonującymi inwentaryzacje przyrodnicze na terenie danego nadleśnictwa w celu pozyskania danych na temat występowania stanowisk gatunków chronionych. Wykorzystywanie przedmiotowych informacji podczas planowania zabiegów gospodarczych.

II. ANALIZA WPŁYWU PLANOWANYCH ZABIEGÓW GOSPODARCZYCH NA RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNĄ LASÓW

1. Analiza wpływu planowanych zabiegów gospodarczych na różnorodność biologiczną lasów jest procedurą mającą na celu przeanalizowanie zaplanowanych prac i takie ich wykonanie, aby zminimalizować ewentualny negatywny wpływ na cenne obiekty przyrodnicze. Procedura ta dotyczy prac związanych z pozyskaniem drewna (czyszczeń późnych z planowanym pozyskaniem drewna, trzebieży wczesnych i późnych oraz zagospodarowania rębego).
2. Podczas planowania działań gospodarczych, zarówno odnośnie terminu jak i technologii ich wykonania, uwzględnia się następujące zasady i dokumenty:
 - 1) wymagania dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 18 grudnia 2017 roku;
 - 2) wytyczne zawarte w Programie Ochrony Przyrody oraz Prognozie Oddziaływania PUL na środowisko:
 - każdy leśniczy otrzymuje wyciąg z POP oraz Prognozy w zakresie działań na rzecz ochrony przyrody podczas prac gospodarczych. Zapisy z tych dokumentów są znane i stosowane podczas wykonywania zabiegów gospodarczych w celu ochrony stanowisk rzadkich, chronionych gatunków oraz siedlisk przyrodniczych;
 - 3) zapisy PZO sporządzonych dla obszarów Natura 2000:
 - każdy leśniczy otrzymuje wyciąg z PZO w zakresie działań ochronnych zaplanowanych dla poszczególnych przedmiotów ochrony i ich lokalizacji. Są one nadrzędne w stosunku do PUL;
 - 4) wytyczne zarządzeń i decyzji administracyjnych wydanych przez organy ochrony przyrody:

- każdy leśniczy jest na bieżąco informowany o wszystkich nowych zarządzeniach i decyzjach wydawanych przez organy ochrony przyrody;
- 5) wytyczne Instrukcji Ochrony Lasu oraz Zasad Hodowli Lasu:
- każdy leśniczy zobligowany jest do zapoznania się i stosowania zapisów ww. dokumentów
- 6) wytyczne nadleśnictw (wprowadzone zarządzeniem nadleśniczego) w sprawie zmniejszenia negatywnego wpływu na środowisko leśne podczas działań gospodarczych, między innymi rozstrzygające następujące kwestie:
- zrywka drewna – technologia zrywki ograniczająca zniszczenia w środowisku leśnym;
 - składowanie drewna – zakaz opierania stosów i mygieł o drzewa, zakaz składowania drewna w miejscach występowania rzadkich gatunków roślin;
 - pozostawianie części martwych drzew podczas zabiegów (ograniczenie pozyskiwania posuszu jałowego, pozostawianie martwych drzew o zróżnicowanych rozmiarach i gatunkach);
 - pozostawianie drzew biocenotycznych: dziuplastych, z widoczną zgnilizną, częściowo spróchniałych, z widocznymi hubami, o nietypowym pokroju, z widocznymi gniazdami ptaków, itp., za wyjątkiem drzew zagrażających bezpieczeństwu publicznemu;
 - wykorzystywanie odnowień naturalnych w możliwie jak największym stopniu;
 - w odnowieniach sztucznych stosowanie rodzimych gatunków, ograniczanie występowania gatunków drzew i krzewów inwazyjnych i obcych;
 - stosowanie składów gatunkowych zgodnych z siedliskiem (w tym modyfikowanie składów gatunkowych na siedliskach „naturowych”, zgodnie z PZO);
 - przygotowanie gleby dostosowane do warunków siedliskowych – na siedliskach cennych przyrodniczo, szczególnie wilgotnych, przygotowanie punktowe;
 - pozostawianie w planowych użytkach rębnych 5% pow. manipulacyjnej (powierzchni bloku drzewostanów rębnych) starodrzewu o powierzchni, nie mniejszej niż 6 arów;
 - w przypadku występowania rzadkich gatunków chronionych prowadzenie prac gospodarczych w sposób zapewniający ochronę ich stanowisk;
 - egzekwowanie posiadania przez wykonawców prac i służbę leśną sorbentów lub mat sorpcyjnych na powierzchniach, gdzie pracuje sprzęt mechaniczny, zabezpieczanie przed wyciekami do środowiska niebezpiecznych substancji. Stosowanie w urządzeniach tnących olejów biodegradowalnych;
- 7) zasady gospodarowania w lasach HCVF:
- w nadleśnictwach opracowane są zasady gospodarowania w lasach HCVF. Są one znane leśniczemu i wykorzystywane podczas planowania zabiegów gospodarczych;
- 8) podczas kontroli wewnętrznej prowadzonej przez inżyniera nadzoru, sprawdzane jest stosowanie w praktyce powyższych zasad.
3. Szkic cięć odnowieniowych/pielęgnacyjnych.
- 1) najważniejszym elementem analizy wpływu planowanych zabiegów gospodarczych na różnorodność biologiczną lasów jest szkic cięć odnowieniowych/pielęgnacyjnych, który sporządzany jest przez leśniczego w web.SILP w Szkicowniku leśniczego (typ szkicu: zrębowy):
- należy uzupełnić wszystkie rubryki zawarte w nagłówku oraz nanieść na szkic wszystkie istotne elementy technologiczne projektowanych cięć (np. kępy ekologiczne, kępy do dalszej hodowli, wyznaczone gniazda przy rębniach złożonych, szlaki operacyjne, itp.) oraz elementy cenne przyrodniczo i kulturowo (nowo stwierdzone stanowiska rzadkich gatunków chronionych, mrowiska, drzewa biocenotyczne do pozostawienia: dziuplaste, drzewa z widocznymi gniazdami, część drzew martwych i o nietypowym pokroju, mogiły, kurhany, itp.);

- w rubryce „uwagi” należy wpisać szczególne, indywidualnie dostosowane sposoby ochrony cennych gatunków występujących na powierzchni roboczej przy wykorzystaniu zasad i wytycznych opisanych w punkcie 2 oraz wiedzy leśniczego;
 - na szkicu poszczególne elementy nanoszone są zgodnie z symboliką zawartą w legendzie;
- 2) szkic sporządzany jest na każdą powierzchnię (na etapie planowania), na której planowane są zabiegi związane z pozyskaniem drewna, od trzebieży wczesnej do rębni (również dla czyszczeń późnych, jeśli planowane jest pozyskanie drewna przez firmy świadczące usługi dla nadleśnictwa i istnieje konieczność wykonania szlaków operacyjnych). Nie ma obowiązku wykonywania szkicu na cięcia przygodne, leśniczy może jednak wykonać taki szkic przy zrębach sanitarnych;
 - 3) przed przystąpieniem do prac leśniczy przeprowadza wizję terenową na danej powierzchni, polegającą na dokładnym przeglądzie wnętrza drzewostanu przeznaczonego do zabiegu. Zidentyfikowane dziuple oraz widoczne gniazda (użytkowane przez wiele lat) należy pozostawić w stanie nienaruszonym. Pozostałe zidentyfikowane czynne gniazda (użytkowane jednorazowo), należy pozostawić w stanie nienaruszonym do czasu zakończenia lęgu. Leśniczy uzupełnia szkic o nowozaobserwowane elementy przyrodnicze, podając datę wizji terenowej;
 - 4) w przypadku zabiegów z zakresu pozyskania i hodowli lasu wykonywanych w okresie 15.03-15.07 wizję terenową należy przeprowadzić bezpośrednio przed rozpoczęciem prac, tj. najdalej 7 dni przed rozpoczęciem zabiegu;
 - 5) na powierzchni należy oznakować w sposób widoczny drzewa biocenotyczne, w tym dziuple i inne stanowiska lęgowe:
 - w przypadku drzew biocenotycznych, w tym dziuplastych i z gniazdami nadrzewnymi - zapisując na pniu drzewa literę „E” (wielkości około 20 cm);
 - w przypadku gniazd naziemnych - w sposób niepowodujący płoszenia ptaków;
 - oznakowane stanowiska oraz ewentualne fragmenty wokół nich (jeśli zaistnieje taka potrzeba - stosownie do wymagań gatunku) należy pozostawić w niezmienionym stanie;
 - 6) inżynier nadzoru, w ramach wykonywanych kontroli poprawności wyznaczania zabiegów (w tym rębnych) sprawdza przestrzeganie zagadnień z zakresu ochrony przyrody (co najmniej 10% losowo wybranych pozycji planu). W ramach potrzeb nadleśniczy może wyznaczyć inne osoby do pomocy przeprowadzenia ww. kontroli;
 - 7) decyzję o ewentualnym usunięciu drzewa z dziuplą lub gniazdem można podjąć w sytuacji realnego zagrożenia bezpieczeństwa pracowników PGL LP, wykonawców prac, osób postronnych lub mienia, jeśli nie ma alternatywnych rozwiązań. Sytuacje takie należy odnotować na szkicu. W sytuacjach mogących wzbudzać kontrowersje dodatkowo zaleca się sporządzanie dokumentacji fotograficznej;
 - 8) przed rozpoczęciem prac leśniczy okazuje wykonawcy zidentyfikowane stanowiska w terenie, posiłkując się sporządzonym szkicem. Szkic powierzchni roboczej (kopia) musi być przekazany wykonawcy prac przed ich rozpoczęciem (może być przekazany wraz ze zleceniem). Wykonawca potwierdza otrzymanie szkicu w sposób przyjęty w nadleśnictwie;
 - 9) poprzez stosowne zapisy w umowie, należy zobligować wykonawcę prac do przestrzegania wymogów zawartych na szkicu oraz niezwłocznego powiadomienia leśniczego o każdym przypadku ścięcia drzewa z dziuplą lub gniazdem ptaków. W sytuacji zgłoszenia takiego incydentu przez osoby spoza PGL LP, należy niezwłocznie powiadomić o tym fakcie leśniczego, a następnie zastępcę nadleśniczego. W uzasadnianych przypadkach leśniczy podejmuje decyzję o wstrzymaniu prac;
 - 10) w trakcie prac, szkic może być uzupełniany o nowo stwierdzone obiekty chronione, nie wykryte przed rozpoczęciem wykonywania zabiegu (w takim wypadku nowe obiekty nanoszone są na szkic, informacja o nich przekazywana jest niezwłocznie do nadleśnictwa poprzez sporządzenie KIP). Niezwłocznie należy poinformować o zmianach wykonawcę prac;

- 11) podczas kontroli wykonania prac przez inżyniera nadzoru, zarówno na rębniach jak również w cięciach przedrębnych, sprawdzana jest zgodność wykonywanych prac ze szkicem oraz zasadami opisanymi w dokumentach omówionych w punkcie 2. Ustalenia z kontroli powinny zostać utrwalone w formie notatki służbowej, zgodnie z zasadami przyjętymi w nadleśnictwie;
 - 12) fakt niestwierdzenia podczas oględzin przez leśniczego, a następnie ścięcia drzew z widocznymi gniazdami lub dziuplami, wskazuje na potrzebę podjęcia działań wyjaśniających;
 - 13) po zakończeniu prac na powierzchni roboczej, leśniczy ocenia poprawność wykonania prac, między innymi pod kątem uszkodzeń gleby, pozostałego drzewostanu lub cennych obiektów przyrodniczych. Uwagi dotyczące poprawności przeprowadzenia zabiegów są odnotowywane w protokole odbioru prac, będącym załącznikiem do umowy z wykonawcą prac. Protokół ten jest podstawą do naliczenia przewidzianych kar umownych;
 - 14) w przypadku nieumyślnego zniszczenia stanowiska gatunku chronionego należy:
 - a) w przypadku ptaków stworzyć warunki dające szansę na pomyślne dokończenie lęgów:
 - w przypadku ptaków korzystających z dziupli, zaleca się przytwierdzenie fragmentu pnia lub konaru z dziuplą do pnia drzewa znajdującego się w bezpośrednim sąsiedztwie ściętego drzewa;
 - w przypadku gniazd zaleca się (jeśli to możliwe) usadowanie gniazda w rozwidleniu drzewa znajdującego się w bezpośrednim sąsiedztwie ściętego;
 - w sytuacji ewidentnego porzucania lęgu przez ptaki lub braku możliwości stworzenia warunków do dokończenia lęgu, zaleca się przekazanie piskląt do ośrodków, w których otrzymają właściwą pomoc (np. do ośrodka rehabilitacji zwierząt „Przytulisko” w Nadleśnictwie Krynki). Dopuszcza się możliwość ponoszenia kosztów za leczenie i utrzymanie ptaków;
 - Nadleśnictwa przekazujące ptaki będą obciążane przez Nadleśnictwo Krynki kosztami ich leczenia i utrzymania, lub rozliczenie będzie następować w inny sposób;
 - b) w przypadku nieumyślnego ścięcia drzewa, stanowiącego siedlisko chronionych gatunków owadów czy porostów poleca się pozostawianie drewna, stanowiącego siedlisko ich występowania i umożliwiającego ich przetrwanie, do naturalnego rozkładu.
4. W przypadku konieczności przeprowadzenia cięć na powierzchniach dotkniętych klęskami żywiołowymi lub ze względu na priorytet bezpieczeństwa życia i zdrowia ludzkiego, dopuszcza się odstąpienie od stosowania zapisów przedmiotowych wytycznych.

III. ANALIZA WPŁYWU PLANOWANYCH INWESTYCJI NA ŚRODOWISKO LEŚNE

1. W przypadku prac niewymagających przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z ogólnymi zasadami, należy dokonać analizy wpływu planowanej inwestycji na różnorodność biologiczną środowiska leśnego. Nie wykonuje się analizy w przypadku napraw bieżących nawierzchni dróg leśnych (bez ingerowania w nasypy i skarpy).
2. Analizę przeprowadza się przy wykorzystaniu wzoru formularza nr 5, na podstawie zgromadzonych przez nadleśnictwo danych o występowaniu rzadkich chronionych gatunków, szczególnie stanowisk zainwentaryzowanych na LMN oraz zgromadzonych podczas lustracji terenowej. W przypadku kolizji zaplanowanych prac ze stanowiskami cennych gatunków (nie bierzemy pod uwagę gatunków częstych wyłączonych z procedury oddziaływania) należy zaplanować działania minimalizujące negatywny wpływ planowanej inwestycji na środowisko.
3. Analizie poddaje się całą powierzchnię, na której planowana jest inwestycja. Przeprowadza ją osoba zajmująca się przygotowaniem inwestycji, przy udziale:

- osoby odpowiedzialnej za ochronę przyrody w nadleśnictwie (dostarcza informacje o cennych przyrodniczo obiektach zapisanych w bazie nadleśnictwa, bierze udział w lustracji terenowej);
 - leśniczego (bierze udział w lustracji terenowej).
4. Wzór formularza służący do analizy planowanej inwestycji na różnorodność biologiczną środowiska leśnego zatwierdzany jest zgodnie z przyjętym w nadleśnictwie schematem obiegu dokumentów.

IV. SZKIC ZAŁOŻENIA UPRAWY

1. Szkic założenia uprawy służy do zaplanowania prac związanych z odnowieniem lub zalesieniem. Wykonywany jest dla każdej powierzchni, gdzie w wyniku cięć rębnych następuje odnowienie lasu (również naturalne) lub zalesienie gruntów porolnych.
2. Szkic wykonywany jest w web. SILP w Szkicowniku leśniczego (typ szkicu: odnowieniowy). Na szkicu należy wypełnić wszystkie rubryki zawarte w nagłówku oraz uzupełnić o nowe elementy (które nie były uwzględnione w szkicu cięć odnowieniowych, np. kępy odnowienia naturalnego, zmienione usytuowanie kęp do naturalnego rozpadu, nowe stanowiska roślin chronionych, itp.).
3. Na szkicu leśniczy planuje rozmieszczenie gatunków na uprawie, zapisując skrót nazwy gatunku oraz zaznaczając odpowiednio jego zasięg. Określa ilości planowanych do posadzenia sadzonek wraz z ich wiekiem (symbol) oraz powierzchnię zajmowaną przez dany gatunek. Uzupełnia brakujące dane dotyczące kęp czy innych elementów ochronnych.
4. Szkic sporządzany jest po zakończeniu prac zrębowych i wykonaniu pomiarów wyciętych powierzchni (szczególnie dotyczy gniazd rębni złożonej i kęp na zrębach), przed przystąpieniem do odnowienia/zalesienia.
5. Szkic zatwierdzany jest i przechowywany zgodnie z przyjętym w nadleśnictwie schematem obiegu dokumentów.

V. PODSUMOWANIE PROCEDURY OBSERWACJI PRZYRODNICZYCH I ANALIZY

Kolejność działań przy przeprowadzaniu analizy wpływu planowanych zabiegów gospodarczych na bioróżnorodność leśną przedstawia się następująco:

1. W nadleśnictwie na bieżąco prowadzony jest monitoring przyrodniczy. Wszelkie informacje na temat poszczególnych obiektów przyrodniczych oraz stanowisk gatunków chronionych przekazywane są przez leśniczych do biura nadleśnictwa za pośrednictwem Kart Informacji Przyrodniczej.
2. Dane z KIP (stanowiska rzadkich gatunków) wprowadzane są do SILP i nanoszone na mapę numeryczną (jest to baza danych o cennych obiektach przyrodniczych).
3. Monitoring prowadzony jest na bieżąco w ciągu całego roku, natomiast raz w roku leśniczy otrzymuje zaktualizowany wykaz obiektów cennych przyrodniczo – do końca lutego.
4. Planując wszelkie zabiegi gospodarcze uwzględnia się wymagania dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 18 grudnia 2017 roku, wytyczne Programu Ochrony Przyrody oraz Prognozy Oddziaływania PUL na środowisko, zapisy PZO, wytyczne zarządzeń i decyzji administracyjnych wydanych przez organy ochrony przyrody, wytyczne Instrukcji Ochrony Lasu oraz Zasad Hodowli Lasu, wytyczne nadleśnictw w sprawie zmniejszenia negatywnego wpływu na środowisko leśne podczas działań gospodarczych oraz inne obowiązujące dokumenty w sprawie ochrony bioróżnorodności w lasach.
5. W okresie planowania zabiegów, leśniczy projektuje ich wykonanie uzupełniając szkic cięć odnowieniowych/pielęgnacyjnych. Szkic w zakresie ochrony przyrody (np. stanowiska gatunków chronionych) uzupełniany jest na bieżąco do momentu rozpoczęcia oraz w trakcie prac.
6. W przypadku zabiegów z zakresu pozyskania i hodowli lasu wykonywanych w okresie 15.03-15.07 wizję terenową należy przeprowadzić bezpośrednio przed rozpoczęciem prac, tj. najdalej 7 dni przed rozpoczęciem zabiegu.

7. Szkic podlega terenowej kontroli wewnętrznej w nadleśnictwie przed rozpoczęciem prac. Kontrolą objętych jest co najmniej 10% losowo wybranych powierzchni przeznaczonych do zabiegów.
8. Rozpoczęcie prac na powierzchni poprzedzone jest przekazaniem szkicu wykonawcy robót, wg ustalonego w nadleśnictwie obiegu dokumentów, co stanowi faktyczne przekazanie powierzchni (np. szkic stanowi załącznik do zlecenia).
9. Szkic cięć odnowieniowych/przedrębnych przechowywany jest w nadleśnictwie w formie analogowej/elektronicznej, zgodnie z ustalonym obiegiem dokumentów.
10. Podczas kontroli wykonywania prac, sprawdzane jest czy realizowane są zapisy obowiązujących w nadleśnictwie zasad ochrony bioróżnorodności (na wszystkich kontrolowanych powierzchniach).
11. Po zakończeniu prac na powierzchni roboczej, leśniczy ocenia poprawność wykonania prac. Uwagi dotyczące poprawności przeprowadzenia zabiegów są odnotowywane w protokole odbioru prac, będącym załącznikiem do umowy z wykonawcą prac. Protokół ten jest podstawą do naliczenia przewidzianych kar umownych.

Leśnictwo:

KARTA INFORMACJI PRZYRODNICZEJ

Data:

Dotyczy:

- Rezerwat Strefa ochronna Pomnik przyrody Pozostałe

Obserwacja:

- Nowy obiekt Zmiana stanu obiektu Zagrożenia w obiekcie chronionym

Lokalizacja: (oddz. pododdz., nazwa rezerwatu itp.)

Opis obserwacji: (gatunek, sposób występowania, zaobserwowane zmiany itp.)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Pomiar współrzędnych geograficznych w terenie (leśnik plus), wysłanie danych do Szkicownika leśniczego.

Załącznik wydruku stanowi integralną część KIP i jest podstawą do aktualizacji LMN.

nr protokołu SILP
-------------------	-------

Podpis leśniczego:

.....

Podpis Inżyniera nadzoru

.....

Podpis pracownika biura Nadleśnictwa /osoby wprowadzającej zmiany w opisie taksacyjnym

.....

Leśnictwo(a):

KRONIKA OBIEKTU CHRONIONEGO

NAZWA REZERWATU:

Data utworzenia:

Plan Ochrony/zadania ochronne: [data i nr decyzji wprowadzający plan lub zadania ochronne]

Informacje ogólne:

powierzchnia: ogólna ha; leśna ha;

rodzaj ochrony: (częściowa/ściśła)

cel ochrony:

lokalizacja: [oddziały lub wydzielenia jeśli nie całe oddziały].....

.....

Data obserwacji	Opis obserwacji

Leśnictwo(a):

KRONIKA OBIEKTU CHRONIONEGO

STREFA OCHRONNA: [gatunek dla którego jest strefa]

Data utworzenia i nr decyzji ustanawiającej strefę:

.....

LOKALIZACJA:

Strefa całoroczna: [wydzielenia]

Strefa okresowa: [wydzielenia]

Termin obowiązywania strefy okresowej:

Data obserwacji	Opis obserwacji

Wzór formularza nr 4

WYKAZ POMNIKÓW PRZYRODY*

Nr pomnika	Adres leśny	Gatunek (dotyczy drzew i krzewów)	Wiek (dotyczy drzew i krzewów)	Opis stanu zdrowotnego (dotyczy drzew i krzewów)	Uwagi (zadania ochronne)	Data obserwacji

Podpis leśniczego:

.....

Podpis pracownika biura Nadleśnictwa

Podpis Inżyniera nadzoru

.....

*- w przypadku wykorzystywania wzoru formularza do prowadzenia wykazu pomników przyrody w biurze jest możliwość zmodyfikowania tabeli, w zależności od potrzeb nadleśnictwa, poprzez dodanie dodatkowych kolumn, np. „rodzaj pomnika”, „akt powołujący”, „wyniki obserwacji”, itp.

Wzór formularza nr 5

**ANALIZA WPŁYWU PLANOWANEJ INWESTYCJI NA
RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNĄ**

Data:.....

Rodzaj przedsięwzięcia: (np. modernizacja drogi leśnej w leśnictwie „X”).

.....

.....

Opis lokalizacji: (np.: droga przebiegająca przez leśnictwo „X” w oddziałach 1,3,5,8,25)

.....

.....

.....

WYKAZ OBIEKTÓW CENNYCH PRZYRODNICZO

L.p.	Lokalizacja (leśnictwo, oddział, pododdział)	Obiekty cenne przyrodniczo	zagrożenia	Propozycja działań ochronnych

Sporządził:

Zatwierdził (data podpis):

1.
(specjalista ds. budownictwa)
2.
(specjalista ds. ochrony przyrody)
3.
(leśniczy)

.....